

DOROTA WINNICKA-JASŁOWSKA

Politechnika Śląska

**POTRZEBA KSZTAŁTOWANIA NOWEJ JAKOŚCI
PRZESTRZENI PUBLICZNEJ I DYDAKTYCZNEJ
WE WSPÓŁCZESNYCH OBIEKTACH
WYŻSZYCH UCZELNI
(WNIOSKI Z BADAŃ PRZEPROWADZONYCH METODĄ POE)***

Abstract: Needs of Creation a New Public and Teaching Space in Today Universities Objects (Conclusions from POE Method's Analyses). The conclusions from pilot studies of tertiary education buildings are presented. The studies involved: the needs of students of architecture faculties at Polish technical universities, on the grounds of an internet questionnaire, the needs of the users of the Faculty of Mechanical Engineering building, Silesian University of Technology in Gliwice, focusing on the organizational and behavioral aspects of public spaces, and the assessment of public space in the buildings housing the Faculty of Law and Administration and the Faculty of Theology at the Silesian University in Katowice, in view of spatial and functional requirements.

Wprowadzenie

Powodem podjęcia badań dotyczących jakości budynków uczelni wyższych, jest ich niezadowalający stan, rozumiany w wielu aspektach. Większość obiektów będących siedzibami szkół wyższych, to budynki stare, przeważnie powstałe z chwilą założenia uczelni. Poza niekwestionowanymi walorami architektonicznymi wiele z nich, będących nierzadko obiektami zabytkowymi, przeważnie kryje w sobie sztywną i latami

* Metoda POE – skrót ang. *Post-Occupancy Evaluation* – oznacza ocenę budynku w trakcie użytkowania. Przeprowadza się ją na trzech poziomach dokładności, patrz. Preiser *et al.* (1988). Kluczowym elementem metody POE jest przeprowadzenie wywiadu z użytkownikami ocenianego obiektu na podstawie kwestionariusza pytań lub ankietowanie. Na podstawie wywiadu opracowuje się wnioski, które są wykorzystywane do całościowej oceny budynku lub do wybranych elementów oceny. Katedra Architektury Obiektów Biurowych i Strategii Projektowania Wydziału Architektury Politechniki Śl. od ok. dziesięciu lat zajmuje się ocenami jakości budynków i w tej dziedzinie jest prekursorem w Polsce.

nie modernizowaną strukturę. Poważnym problemem niektórych wydziałów polskich uczelni, które zajmują tradycyjne budynki, są trudności adaptacyjne tych obiektów, co może utrudniać ich prawidłowy rozwój. Podstawowym mankamentem takich budynków, jest ich znikoma elastyczność konstrukcyjna, a także niedostateczna wiedza na temat zmieniających się potrzeb związanych z użytkowaną przestrzenią i jej zarządzaniem. Niepokojące stało się to, że w większości użytkowane obiekty nadal standardem nie odpowiadają współczesnym wymogom i przeważnie wymagają kompleksowej modernizacji. W czasach dużej konkurencji między wyższymi uczelniami, ten aspekt staje się równie istotny, jak właściwy program studiów i jakość nauczania.

W ostatnich latach, w dużych miastach kraju, powstały nowe obiekty wyższych uczelni, w których można dopatrzeć się nowoczesnych sposobów kształtowania przestrzeni i nowej jakości architektury. Należą do nich niewątpliwie dwa nowe obiekty Wydziału Teologicznego oraz Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, które są przedmiotem omawianych badań. Istnieje jednak nadal problem tradycyjnych budynków, w których przede wszystkim przestrzeń nie przystaje do dynamicznie zmieniających się potrzeb organizacyjnych i społecznych. Dlatego zrodziła się chęć podjęcia badań dotyczących potrzeb środowiska akademickiego w zajmowanych budynkach oraz ich oceny, w kontekście użytkowanej przestrzeni, a także standardu wyposażenia. Zostały przeprowadzone badania pilotażowe dotyczące:

- potrzeb studentów Wydziałów Architektury, uczelni technicznych w Polsce (osiem ośrodków uczelni państwowych), na podstawie ankiety internetowej;
- potrzeb użytkowników oraz oceny budynku Wydziału Mechanicznego Technologicznego Politechniki Śląskiej w Gliwicach dotyczące aspektów organizacyjno-behawioralnych strefy publicznej;
- oceny strefy publicznej budynków Wydziału Prawa i Administracji oraz Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, pod kątem wymagań funkcjonalno-przestrzennych.

Uzyskane wnioski są interesującym materiałem merytorycznym i porównawczym. Badania zaczęto od Wydziałów Architektury uczelni technicznych w kraju, w celu sprawdzenia ogólnego stanu zajmowanych budynków, a także określenia najistotniejszych potrzeb środowiska studenckiego, które autorce badań, jako nauczycielowi akademickiemu jest dobrze znane. Uzyskane wnioski po części były potwierdzeniem ogólnego stanu wiedzy na ten temat, niektóre były też zaskoczeniem. Do kolejnych badań pilotażowych został wybrany budynek Wydziału Mechanicznego Technologicznego Politechniki Śląskiej, ze względu na to, że jest to budynek tradycyjny, z połowy lat 70., zrealizowany w czasach, kiedy obowiązywały inne standardy funkcjonalne i użytkowe. Jednym z kryteriów wyboru tego obiektu było poznanie potrzeb funkcjonalno-przestrzennych, wynikających ze specyfiki innego kierunku technicznego niż architektura, a także sprawdzenie, czy budynek wzniesiony 30 lat temu potrafi sprostać stwierdzonym, na podstawie sondażu, potrzebom. Kolejne dwa budynki Uniwersytetu Śląskiego zostały wybrane ze względu na ich współczesność

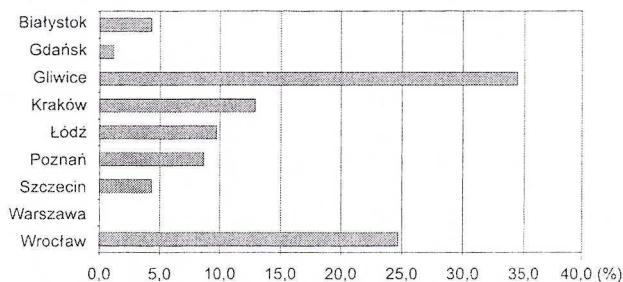
i nowoczesność. Są to budynki inteligentne i w pełni zautomatyzowane. Należą do najnowocześniejszych obiektów uczelnianych na Śląsku. Zostały wybrane do badań pilotażowych w celu sprawdzenia, w jaki sposób w nowych obiektach jest kształtowana przestrzeń i czy nowa jej jakość zaspokaja potrzeby użytkowników.

1. Badanie studenckich potrzeb funkcjonalno-przestrzennych w budynkach Wydziałów Architektury uczelni technicznych w Polsce¹

Do udziału w badaniach pilotażowych zaproszono 9 Wydziałów Architektury państwowych uczelni technicznych w Polsce, z czego w badaniach wzięło udział 8. Ankieta internetowa zawierała następujące pytania: dotyczące potrzeb organizacyjnych w podstawowych typach funkcjonalnych pomieszczeń, takich jak: sale wykładowe, sale ćwiczeń, biblioteka, pracownie, jak również pytania o potrzeby zmian w tych typach pomieszczeń. Ponadto, zostały poruszone problemy potrzeb społecznych, takich jak potrzeba integracji, a także wymagań behawioralnych, jak: prywatność, sposoby pracy indywidualnej, konsultowania się i w jaki sposób realizowane są one w budynkach wydziałowych. Pytania dotyczyły również strefy publicznej i tego, jak realizuje ona swoje zadania.

Cieszy to, że podjęty temat zainteresował środowisko studenckie, o czym mogą świadczyć rzetelność, szczerłość i kultura wypowiedzi. Opinie i uwagi, jakie uzyskano są ważną wskazówką, która mogłaby wyznaczyć kierunek bardziej szczegółowych badań w poszczególnych ośrodkach (ryc. 1).

Wnioski w pytaniach otwartych, zostały spisane na podstawie wolnych wypowiedzi studentów, najczęściej powtarzających się we wszystkich ośrodkach, biorących

Ryc. 1. Udział ośrodków w badaniach pilotażowych za pośrednictwem ankiety internetowej

Źródło: Opracowanie własne.

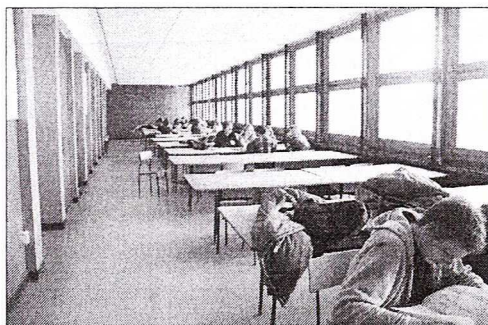
¹ Badania pilotażowe z wykorzystaniem ankiety internetowej, autorka przeprowadziła wraz ze studentami III roku studiów dziennych: M. Kłosowską, A. Pająk, J. Przybyłką i A. Rączką, w ramach przedmiotu programowego *Strategie Projektowania*, w roku akademickim 2005/2006.

udział w badaniach. Są one ogólne i sygnalizują najważniejsze problemy, jakie istnieją w budynkach Wydziałów. Wnioski te wskazują głównie na problemy związane ze standardem wyposażenia pomieszczeń dydaktycznych, jak również z ich sposobem użytkowania, wynikającym często z przestarzałego wyposażenia i umeblowania sal. Ten problem dotyczy zwłaszcza sal ćwiczeniowych oraz wykładowych. Studenci wskazali w nich wiele niedogodności, takich jak: standard wyposażenia, brak elastyczności w aranżowaniu przestrzeni w zależności od potrzeb, brak sal o przeznaczeniu adekwatnym do charakteru zajęć, (np. brak sal do prowadzenia zajęć o charakterze seminaryjnym, gdzie sposób aranżacji sprzyjałby mniej hierarchicznej zależności między wykładowcą – prowadzącym a studentami). Respondenci proponują też wiele ciekawych rozwiązań funkcjonalno-organizacyjnych, jak np. podświetlane blaty w salach wykładowych, co byłoby pomocne przy notowaniu, czy też wielofunkcyjne blaty w salach ćwiczeń. Sporą dyskusję wywołał problem bibliotek wydziałowych, które mają przede wszystkim przestarzały system obsługi klienta oraz organizację przestrzeni, co utrudnia łatwe i swobodne korzystanie z zasobów, a także ogranicza samodzielność.

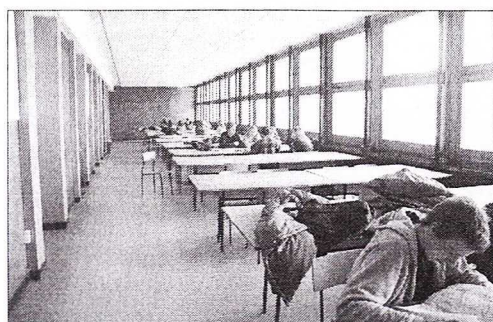

Fot. 1. Wydział Architektury Politechniki Śląskiej – tzw. mała sala dydaktyczna

Źródło: D. Winnicka-Jasłowska (fot. 1-11).

Fot. 2. Wydział Architektury Politechniki Śląskiej – tzw. długa sala dydaktyczna

Fot. 3. Wydział Architektury Politechniki Śląskiej- przestrzeń dla studentów.

Fot. 4. Wydział Architektury Politechniki Śląskiej – bufet wydziałowy

Kolejne pytania dotyczyły zjawisk społecznych, takich jak: potrzeba integracji środowiska i sposobów jej realizowania w budynkach. Pytano o miejsca, które integrują i skupiają studentów we wspólnych działaniach. Okazało się, że takich miejsc jest niewiele i przeważne są to przestrzenie o zupełnie innym przeznaczeniu. Najciekawsze wypowiedzi studentów dotyczyły przestrzeni publicznej, a sformułowane na ich podstawie wnioski, zarysowują nowy jej kształt, nową jakość głównie przez sugestie dotyczące nowych lub ulepszonych funkcji i ich konfiguracji przestrzennych. Pojawiło się pojęcie „przestrzeni studenckich”, które definiują sami zainteresowani, jako miejsca do pobytu między zajęciami, jako przestrzenie do odpoczynku, dyskusji, „wymiany myśli”, do pracy indywidualnej, a także wspólnych działań. Pojawiły się we wnioskach bardzo konkretne pomysły, co może świadczyć zarówno o brakach niektórych funkcji, złym ich obecnym kształcie i sposobie użytkowania, jak również o zrozumieniu problemów i umiejętności ich definiowania przez studentów architektury, co w tym przypadku wyróżnia ich spośród innych środowisk. Okazuje się również, że środowisko studentów architektury jest silnie zintegrowane i chętnie identyfikuje się z budynkiem Wydziału, traktując go nie tylko jako miejsce nauki, ale również jako przestrzeń do różnych typów aktywności w czasie wolnym od zajęć.

W podsumowaniu ankiet, dodatkowo autorzy zebrali i zinterpretowali wnioski w poszczególnych ośrodkach na przykładzie Gliwic i Wrocławia (w tych ośrodkach opowiedziało na ankietę najwięcej respondentów). W tym przypadku wnioski te są już bardziej szczegółowe i dość jasno wskazują problemy w budynkach wspomnianych Wydziałów, jednak, aby je rozwiązać wymagane są pogłębione badania interdyscyplinarne (fot. 1, 2, 3, 4).

2. Badania jakościowe strefy publicznej Wydziału Mechanicznego Technologicznego Politechniki Śląskiej

Jak wspomniano wcześniej, badania pilotażowe w budynku Wydziału MT Politechniki Śląskiej², były następnym etapem po badaniach potrzeb studenckich za pośrednictwem Internetu. Budynek ten został wybrany ze względu na to, że powstał w latach 70. XX w., a więc nie jest obiektem nowym, ma układ korytarzowy i jest mało elastyczny konstrukcyjnie. Skupia w sobie dwa Wydziały oraz Administrację Centralną Politechniki Śląskiej. Jednym z kryteriów wyboru była chęć poznania potrzeb studentów oraz w tym przypadku również pracowników innego niż architektura

² Badania pilotażowe w budynku Wydziału MT Politechniki Śląskiej zostały przeprowadzone wraz z ośmioosobową grupą studentów III roku studiów dziennych, w ramach przedmiotu programowego *Strategie Projektowania*, prowadzonego w Katedrze Architektury Obiektów Biurowych i Strategii Projektowania, w roku akademickim 2006/2007.

kierunku technicznego, a także ich opinii na temat użytkowanego budynku. Potrzeby były rozpatrywane w dwóch kategoriach: potrzeb organizacyjnych i behawioralnych strefy publicznej i dotyczyły wnętrza oraz otoczenia budynku. W badaniach pilotażowych wzięli udział studenci oraz pracownicy naukowo-dydaktyczni Wydziału, a wnioski zostały sformułowane na podstawie ich wypowiedzi w przeprowadzonych wywiadach. Głównym narzędziem badawczym i opiniotwórczym był kwestionariusz pytań oraz lista problemów dotyczących badanych zagadnień. Lista ta, tzw. check lista, stanowi podsumowanie oceny na podstawie wywiadów z użytkownikami oraz oceny eksperckiej.

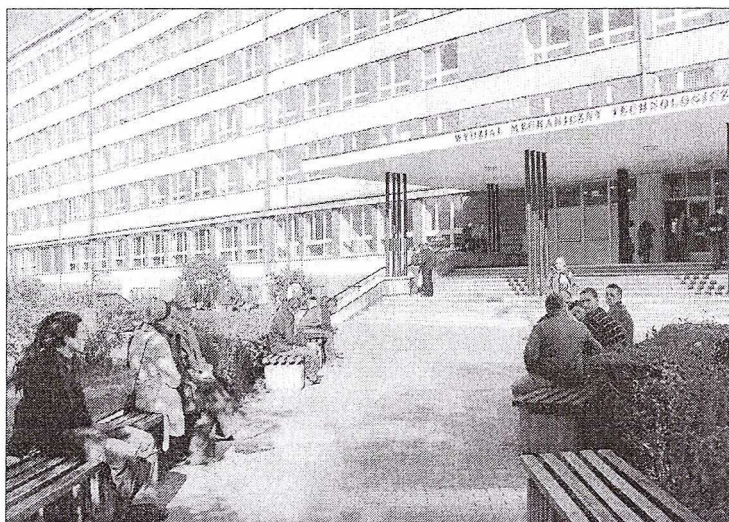
Pierwsza grupa pytań dotyczyła jakości organizacyjno-funkcjonalnej strefy publicznej budynku. W wywiadach pytano m.in. o funkcje, jakie znajdują się w tej strefie i jak oceniane są przez użytkowników oraz o opinie dotyczące konieczności wprowadzenia zmian. We wnioskach pojawiła się spora rozbieżność między studentami oraz pracownikami, w odpowiedziach dotyczących tych zagadnień. Podstawowy wniosek, jaki się nasunął, to ten, że strefa publiczna, do której należą m.in. hol, korytarze oraz przyległe do nich funkcje usługowe, jest strefą głównie życia studenckiego, w którym ta właśnie grupa użytkowników spędza wolny czas między zajęciami i najbardziej się z tą strefą identyfikuje. Dla pracowników strefa publiczna stanowi głównie funkcję komunikacyjną między pomieszczeniami socjalnymi i dydaktycznymi. Nie jest dla nich miejscem odpoczynku i pracy w przeciwieństwie do studentów. W podobny sposób użytkowane są tylko funkcje przyległe, usługowe, które mają status ogólnodostępnych, takie jak bufet, czy biblioteka wydziałowa. Można zatem stwierdzić, że strefa publiczna jest również „przestrzenią studencką”, którą próbowali zdefiniować respondenci we wcześniejszych badaniach internetowych. Głównym zarzutem dotyczącym tej strefy jest to, że jest za ciasna, że brakuje większych (szerszych) miejsc do gromadzenia się i wspólnych działań. Łatwiejsze są natomiast czynności indywidualne lub prowadzone w małych grupach kilkuosobowych. Wskazywano również na brak dostatecznej liczby miejsc siedzących oraz stołów, przy których można byłoby

Fot. 5. Wydział Mechaniczny Technologiczny Politechniki Śląskiej – typowy korytarz

Fot. 6. Wydział Mechaniczny Technologiczny Politechniki Śląskiej – poszerzenie korytarza w obrębie komunikacji pionowej

Fot. 7. Wydział Mechaniczny Technologiczny Politechniki Śląskiej
– chodnik przed wejściem głównym

coś przygotować, lub chwilę się pouczyć. Duże zainteresowanie wywołały pytania dotyczące takich funkcji, jak: bufet, biblioteka, sklepik, czy też funkcjonalności części dziekanatu, obsługującej studentów. Te miejsca były najczęściej oceniane jako mało funkcjonalne, ze względu na podział przestrzeni wynikający z ograniczeń konstrukcyjnych. Problematiczne są też zbyt długie i wąskie korytarze, gdzie często gromadzą się studenci lub przesiadują na podłodze pod salami dydaktycznymi, utrudniając tym samym ruch. Ponadto, w trakcie wywiadów zauważono, że studenci pozornie nie zauważali problemów stawianych w pytaniach, jednak ich odpowiedzi ujawniały dany problem nie wprost, np. na pytanie, w którym miejscu w budynku przebywasz najchętniej, ok. 80% studentów odpowiedziało, że w Centrum Edukacyjno-Konferencyjnym Politechniki Śląskiej³. Studenci Wydziału MT spędzają znaczną część wolnego czasu właśnie w CEK, traktując ten obiekt jako integralną część z budynkiem Wydziału, mimo że są to niezależne budynki i jednostki organizacyjne Uczelni. Często również podczas wywiadów spotykano się z trudnościami z identyfikowaniem problemów oraz terminologią.

Na podstawie badań pilotażowych na Wydziale MT sformułowano ogólne wnioski. Budynek został zaprojektowany w czasach, gdy potrzeby funkcjonalno-przestrzenne były nieco inne niż obecnie. Władze Wydziału i Uczelni starały się ten budynek przystosować, jak najlepiej do współczesnych wymagań, jednak wąskie trakty i znikoma elastyczność konstrukcyjna pozwoliły na te zmiany w stopniu bardzo ograniczonym.

³ Centrum Edukacyjno-Konferencyjne Politechniki Śląskiej jest niezależnym budynkiem położonym w najbliższym sąsiedztwie budynku Wydziału MT. Oba budynki połączone są łącznikiem.

Również możliwości wprowadzenia zmian i uporządkowanie terenu wokół budynku było raczej kłopotliwe. Brakuje np. miejsc parkingowych dla studentów, utrudnione jest poruszanie się osób niepełnosprawnych. Studenci wskazali również problem braku placu przed wejściem, jako integralnej funkcji z wejściem głównym oraz z holem wewnątrz budynku. Tę funkcję sprawuje poszerzony chodnik, stanowiący dojście do budynku oraz stojące wzdłuż niego ławki, latem zajęte przez studentów, między którymi przechodzą liczne grupy przechodniów. Postawione również w wywiadach zagadnienia dotyczące estetyki w zakresie strefy wejścia oraz elewacji i bryły budynku, a także środków wyrazu architektonicznego, były dużym problemem w próbach definiowania przez respondentów. Wynikać to może z niedostatecznej wiedzy dotyczącej tej problematyki, która zdecydowanie jest bliższa np. studentom kierunku architektonicznego. Również i w tym przypadku okazało się, że środowisko studenckie Wydziału Mechanicznego Technologicznego jest silnie zintegrowane i traktuje „swój” budynek, jako miejsce nie tylko do nauki, ale niechętnie się z nim identyfikuje (fot. 5, 6, 7).

3. Ocena strefy publicznej budynków uczelni wyższych pod kątem wymagań funkcjonalno-przestrzennych, na przykładach Wydziałów Teologicznego oraz Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego

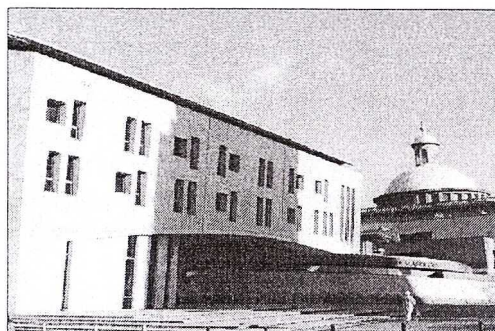
Ostatnie omawiane obiekty, które były przedmiotem badań, to Wydział Teologiczny oraz Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Jednym z kryteriów wyboru tych obiektów była ich nowoczesność. Obydwa budynki powstały w pracowni projektowej Stabil Sp. z o.o. w Katowicach i są obiektami inteligentnymi. Budynek Wydziału Prawa i Administracji został oddany w 2003 r. Jego program użytkowy obejmuje pomieszczenia dydaktyczne z miejscami nauki dla 3150 studentów i pracy dla 150 osób kadry dydaktycznej i administracyjnej. Z podstawowych grup funkcjonalnych, dających wyróżnić się w obiekcie, trzy stanowią łącznie ok. 80% powierzchni, są to pomieszczenia dydaktyczne, pomieszczenia katedr oraz biblioteka wydziałowa. Trzon użytkowy stanowi zespół audytoriów, umieszczonych w przestrzeni trzech kondygnacji. Na poszczególnych kondygnacjach rozmieszczono pomieszczenia katedr, sale ćwiczeniowe i seminaryjne.

Wydział Teologiczny został oddany do użytku w 2004 r. Program użytkowy obejmuje pomieszczenia pracy dla ok. 40 pracowników naukowo-dydaktycznych oraz pomieszczenia dydaktyczne dla ok. 1200 studentów. Budynek jest sześciokondygnacyjny, ma dwie kondygnacje podziemnego parkingu. Układ przestrzenny jest zbliżony kształtem do podkowy i ma wewnętrzny dziedziniec. Na uwagę zasługują elewacje, w których zastosowano płyty z piaskowca. Parter skupia przede wszystkim funkcje publiczne, znajdują się tu: holl wejściowy, dziekanat, audytorium, kaplica, szatnia

i bufet, na kolejnych kondygnacjach – nowoczesne sale wykładowe, seminaryjne i pomieszczenia pracowników naukowych.

Do udziału w badaniach pilotażowych w obu budynkach, zaproszono studentów tych Wydziałów. Badania, podobnie jak poprzednio zostały przeprowadzone dwuetapowo. Pierwszy etap objął badania stopnia zadowolenia i ocenę obiektów z punktu widzenia użytkowników, metodą wywiadu. Drugi etap był oceną ekspercką. W rezultacie powstała „lista problemów”, tzw. check lista, w której zamieszczono elementy problemowe, będące przedmiotem oceny w zakresie jakości organizacyjnej i behawioralnej strefy publicznej wewnątrz budynku i wokół niego. Każdy element zawarty we wspomnianej liście, oceniany był w skali dwu- lub trzystopniowej, na podstawie diagnozy eksperckiej lub oceny przez użytkowników, dokonanej na podstawie wniosków z przeprowadzonych wywiadów. Obydwa budynki zostały zaprojektowane zgodnie z obowiązującymi standardami i rozwiązane nowatorsko. Na uwagę zasługuje głównie budynek Wydziału Teologicznego, który został oceniony bardzo wysoko, zarówno jeśli chodzi o układ funkcjonalny, wyposażenie techniczne, a także walory estetyczne. Strefa publiczna, która była głównym przedmiotem badań, jednoznacznie w opinii respondentów sprzyja potrzebom studenckim. Warto również wspomnieć o samym środowisku studenckim, które w bardzo przemyślany i wyczerpujący sposób dokonywało oceny obiektu, odnosząc się doń z dużym respektem, jako do miejsca nauki i integracji środowiska katolickiego. Przebywając w budynku Wydziału Teologicznego odczuwa się jego rangę i prestiż, zarówno za sprawą środowiska akademickiego Wydziału, jak też dzięki środkom wyrazu architektonicznego oraz szlachetności zastosowanych materiałów wykończeniowych.

Przeprowadzając badania w budynku Wydziału Prawa i Administracji problemem stał się rozdźwięk między wnioskami z oceny obiektu przez użytkowników a oceną ekspercką. Badana strefa publiczna ma kilka mankamentów funkcjonalnych, takich jak: trudności w odnajdywaniu drogi do celu, problem braku identyfikacji poszczególnych pięter – wszystkie kondygnacje wyglądają jednakowo i monotennie. Hol wejściowy, będący formalnie centralnym miejscem budynku (walec, wokół którego skupione są wachlarzowo pozostałe funkcje) – nie jest miejscem, które gromadzi i zatrzymuje studentów na dłużej. Dzieje się tak, m.in. przez jego niezbyt dużą powierzchnię, brak miejsc do siedzenia, przeciągi, a także oddalenie względem podstawowych funkcji budynku. Studenci natomiast licznie gromadzą się na korytarzach, które w głębi budynku na poszczególnych kondygnacjach sprawują funkcje przedłużenia holu głównego. Powodem tego jest zlokalizowanie tam funkcji publicznych, takich jak: szatnie, sklepik z napojami, czy Dziekanat. Sami użytkownicy nie dostrzegają problemu rangi poszczególnych funkcji przestrzeni publicznej i zdaniem autorki badań – przypadkowego rozmieszczenia tych funkcji w budynku. Niektórzy spośród respondentów twierdzili, że na początku budynek był trudny w użytkowaniu (55%) i że czuli się w nim zagubieni (40%), ale po pewnym czasie przyzwyczaili się i „nauczyli” (cyt.) rozkładu budynku (fot. 8-11).

Fot. 8. Wydział Teologiczny Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach – elewacja frontowa z wejściem głównym

Fot. 9. Wydział Teologiczny Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach – hol główny

Fot. 10. Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego – elewacja frontowa z wejściem głównym

Fot. 11. Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego – hol główny

Zadaniem obiektu architektonicznego jest zapewnienie najlepszych warunków do działalności i rozwoju organizacji. W przypadku obiektów wyższych uczelni, dotychczas największe znaczenie miał program funkcjonalno-przestrzenny dla realizowania działalności dydaktycznej. Jednak rozwój innych dziedzin nauki pokrewnych architekturze, takich jak socjologia, czy psychologia środowiska, zwraca uwagę na bardziej wrażliwe projektowanie uwzględniające potrzeby ludzkie i społeczne. Środowisko studenckie jest dobrym tego przykładem; widzimy tu grupę uczącej się młodzieży, realizującą obowiązkowe zadania wynikające z programu studiów, ale jest to społeczność, która chciałaby realizować potrzeby wynikające z ich zainteresowań, stylu życia, przynależności do grupy wiekowej – gdyż traktują oni budynek „swojego” Wydziału nie tylko jako miejsce nauki. Cechą charakterystyczną „społeczeństwa wiedzy”, do którego należy każde środowisko studenckie, jest: otwartość na świat, wolność i elastyczność myślenia oraz działania, aktywność społeczna, chęć pogłębiania wykształcenia. Przemianom uległy również sposoby komunikowania się, współpracy, podejmowania wspólnych działań i inicjatyw, a także sposoby organizowania

życia studenckiego. Wraz z rozwojem techniki i informacji obserwujemy też zmiany w sposobach prowadzenia zajęć dydaktycznych, ocen i prezentacji prac studenckich. Jednym z istotnych wniosków na podstawie wszystkich omawianych badań pilotażowych przeprowadzonych przez autorkę w budynkach uczelnianych jest to, że układ przestrzenny budynku i poszczególne typy funkcjonalne pomieszczeń powinny być dostosowane do specyfiki Uczelni, a nawet Wydziału. Istotne jest również stwierdzenie, że każde środowisko studenckie ma własne indywidualne cechy, zależne m.in. od typu studiów, prestiżu uczelni, wspólnych działań. Ma to z kolei duży wpływ na sposób użytkowania przestrzeni, dostrzeganie problemów, umiejętność ich werbalizowania i definiowania, a także na ocenę budynku.

Przeprowadzone badania pilotażowe są materiałem wstępnym do szerszych, interdyscyplinarnych badań nad kształtem przestrzeni i standardem wyposażenia współczesnych obiektów szkół wyższych. Na podstawie zebranych wniosków, można postawić tezę, że współczesne czasy i potrzeby wymuszają nową jakość przestrzeni, estetyki i standardów wyposażenia budynków uczelni wyższych, które powinny (wypowiedź w ankiecie) „inspirować i wspierać w działaniach”.

Literatura

- Gruszczyński L. A., 1999, *Kwestionariusze w socjologii. Budowa narzędzi do badań survey-owych*. Wyd. Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.
- Konecki K., 2000, *Studia z metodologii badań jakościowych. Teoria ugruntowana*. Wyd. Naukowe PWN SA, Warszawa.
- Preiser W., Rabinowitz H., White E., 1988, *Post-occupancy Evaluation*. Van Nostrand Reinhold, New York.
- Winnicka-Jasłowska D., 2006, *Sposoby kształtowania przestrzeni biurowej w kontekście nowych metod pracy. Zagadnienia prywatności i terytorialności w przestrzeni współczesnego biura*, [w:] *Badania jakościowe środowiska zbudowanego*, A. Bańka (red.). Stowarzyszenie Psychologia i Architektura, Poznań.
- Winnicka-Jasłowska D., 2008, *Internet – Based Study on Users' Needs. Students' Functional and Spatial Needs in Facilities of Architecture Faculties at Technical Universities in Poland*, [w:] *ACEE Architecture Civil Engineering Environment*, Vol. 1, E. Niezabitowska (red.). The Silesian University of Technology, Gaudeo, Gliwice.